

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

AMALAN PEMBELAJARAN HAFAZAN AL- QURAN DALAM KALANGAN PELAJAR SEKOLAH MENENGAH KEBANGSAAN AGAMA

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun

Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

AHMAD ROZAINI BIN ALI HASAN

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS
2020

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

**AMALAN PEMBELAJARAN HAFAZAN AL-QURAN DALAM KALANGAN
PELAJAR SEKOLAH MENENGAH KEBANGSAAN AGAMA**

AHMAD ROZAINI BIN ALI HASAN

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

**TESIS DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI SYARAT UNTUK MEMPEROLEH
IJAZAH DOKTOR FALSAFAH (PENDIDIKAN ISLAM)**

**FAKULTI SAINS KEMANUSIAAN
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS**

2020

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

Sila Taipkan (✓):

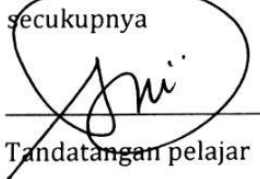
Kertas Projek
Sarjana Penyelidikan
Sarjana Penyelidikan Dan Kerja Kursus
Doktor Falsafah

INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN

Perakuan ini telah dibuat pada **14 JULAI 2020**.

i. Perakuan pelajar :

Saya, **AHMAD ROZAINI BIN ALI HASAN** dengan ini mengaku bahawa tesis yang bertajuk **AMALAN PEMBELAJARAN HAFAZAN AL-QURAN DALAM KALANGAN PELAJAR SEKOLAH MENENGAH KEBANGSAAN AGAMA** adalah hasil kerja saya sendiri. Saya tidak memplagiat dan apa-apa penggunaan mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dilakukan secara urusan yang wajar dan bagi maksud yang dibenarkan dan apa-apa petikan, ekstrak, rujukan atau pengeluaran semula daripada atau kepada mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dinyatakan dengan sejelasnya dan secukupnya

Tandatangan pelajar

bupsi

ii. Perakuan Penyelia:

Saya, **PROF. MADYA DR. ABD RAHMAN BIN ABDUL GHANI** dengan ini mengesahkan bahawa hasil kerja pelajar yang bertajuk **AMALAN PEMBELAJARAN HAFAZAN AL-QURAN DALAM KALANGAN PELAJAR SEKOLAH MENENGAH KEBANGSAAN AGAMA** dihasilkan oleh pelajar seperti nama di atas, dan telah diserahkan kepada Institut Pengajian Siswazah bagi memenuhi sepenuhnya syarat untuk memperoleh Ijazah **DOKTOR FALSAFAH PENDIDIKAN ISLAM**.

24 JULAI 2020

Tarikh

Tandatangan Penyelia

UNIVERSITI
PENDIDIKAN
SULTAN IDRIS

SULTAN IDRIS EDUCATION UNIVERSITY

UPS/IPS-3/BO 31
Pind.: 01 m/s.1/1INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH /
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIESBORANG PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS/DISERTASI/LAPORAN KERTAS PROJEK
DECLARATION OF THESIS/DISSERTATION/PROJECT PAPER FORMTajuk / Title: AMALAN PEMBELAJARAN HAFAZAN AL-QURAN DALAM KALANGAN
PELAJAR SEKOLAH MENENGAH KEBANGSAAN AGAMANo. Matrik / Matric No.: P20111000828Saya / I: AHMAD ROZAINI BIN ALI HASAN

(Nama pelajar / Student's Name)

mengaku membenarkan Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek (Kedoktoran/Sarjana)* ini disimpan di Universiti Pendidikan Sultan Idris (Perpustakaan Tuanku Bainun) dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:-

acknowledged that Universiti Pendidikan Sultan Idris (Tuanku Bainun Library) reserves the right as follows:-

1. Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek ini adalah hak milik UPSI.
The thesis is the property of Universiti Pendidikan Sultan Idris
2. Perpustakaan Tuanku Bainun dibenarkan membuat salinan untuk tujuan rujukan dan penyelidikan.
Tuanku Bainun Library has the right to make copies for the purpose of reference and research.
3. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan Tesis/Disertasi ini sebagai bahan pertukaran antara Institusi Pengajian Tinggi.
The Library has the right to make copies of the thesis for academic exchange.

4. Sila tandakan (✓) bagi pilihan kategori di bawah / Please tick (✓) from the categories below:-

☐ SULIT/CONFIDENTIAL

Mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan Malaysia seperti yang termaktub dalam Akta Rahsia Rasmi 1972. / Contains confidential information under the Official Secret Act 1972

☐ TERHAD/RESTRICTED

Mengandungi maklumat terhad yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana penyelidikan ini dijalankan. / Contains restricted information as specified by the organization where research was done.

☒ TIDAK TERHAD / OPEN ACCESS

(Tandatangan Pelajar/ Signature)

Tarikh 24/7/2020

PROF. MADYA DR. ABD RAHMAN BIN ABD GHANI
Pensyarah Kanan
Jabatan Pengajian Islam
Fakulti Sains Kemajuan
(Tandatangan Penyelia/Signature of Supervisor)
& (Nama & Cop Rasmi / Name & Official Stamp)

Catatan: Jika Tesis/Disertasi ini SULIT @ TERHAD, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh laporan ini perlu dikelaskan sebagai SULIT dan TERHAD.

Notes: If the thesis is CONFIDENTIAL or RESTRICTED, please attach with the letter from the related authority/organization mentioning the period of confidentiality and reasons for the said confidentiality or restriction.

PENGHARGAAN

Alhamdulillah segala puji bagi Allah yang memiliki segala alam maya ini. Selawat dan salam ke atas junjungan Nabi Muhammad S.A.W kekasih Allah dan guru kepada umat ini. Alhamdulillah kesyukuran kepada Ilahi atas izinNya perjalanan kembara kajian ini dapat diterjemahkan ke sebuah penulisan.

Sekalung penghargaan buat barisan penyelia yang dihormati Prof. Madya Dr. Misnan Jemali dan Prof. Madya Dr. Abdul Rahman Abdul Ghani atas panduan dan sokongan yang berterusan sepanjang perjalanan menghasilkan tesis ini. Jutaan terima kasih turut dirakamkan kepada pihak pengurusan Jabatan dan fakulti khususnya Dr. Mohamad Marzuqi Abdul Rahim atas bantuan dan sokongan yang diberikan.

Ucapan penghargaan buat semua pakar rujuk yang telah membantu dengan memberikan khidmat nasihat kepada penyelidik untuk menghasilkan instrumen kajian penyelidikan ini. Termasuk Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar KPM, Bahagian Pendidikan Islam KPM dan semua Jabatan Pelajaran Negeri yang terbabit dalam memberikan kelulusan dan sokongan kepada penyelidik dalam usaha mendapatkan data kajian ini.

Terima kasih juga diucapkan kepada, Dr. Mohd Farhan Md Ariffin, Prof Madya. Dr. Norman Masrek, En. Kamarul Ariffin, Dr. Dzulkarnaen Ismail, Pn. Maziah Zee Abdullah dan semua pihak yang terbabit secara langsung atau tidak dalam melaksanakan kajian ini. Hanya kepada Allah dipanjatkan doa untuk membalas jasa-jasa kalian.

Buat ayahanda Hj. Ali Hasan Pagan dan Allahyarhamah bonda Hajah Rohani Mohd Taib terima kasih atas sumber inspirasi dalam perjuangan ini. Seterusnya isteriku Siti Rahayu Said dan puteri-puteriku Rasyiqah, Raiha, Rifqah, Raufah dan Rafahiyyah ucapan terima kasih atas kesabaran dan dorongan yang berterusan.

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk mengenal pasti amalan pembelajaran hafazan al-Quran dalam kalangan pelajar Sekolah Menengah Kebangsaan Agama (SMKA) yang melaksanakan program Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA). Kajian ini dijalankan dengan menggunakan reka bentuk penyelidikan kuantitatif dengan menggunakan kaedah tinjauan bagi mengkaji enam objektif kajian dan menjawab lapan persoalan kajian serta 16 hipotesis. Seramai 183 orang pelajar dipilih sebagai responden kajian yang diambil dari empat buah SMKA TMUA. Instrumen set soal selidik digunakan untuk mengenal pasti kaedah hafazan, faktor-faktor pembelajaran hafazan dan permasalahan pelajar dalam hafazan al-Quran. Data kajian ini dianalisis secara kuantitatif dengan menggunakan kekerapan, peratus, min, ujian-t, dan ujian *Partial Least Squares Structural Equation Modeling* (PLS-SEM). Dapatan kajian menunjukkan amalan pembelajaran hafazan berdasarkan perspektif pelajar berada pada tahap sederhana. Selain itu, dapatan melalui ujian-t pula menunjukkan tiada perbezaan yang signifikan antara kaedah hafazan pelajar berdasarkan latar belakang demografi dari segi jantina, pencapaian hafazan dan aspek khatam al-Quran. Manakala dapatan kajian terhadap faktor-faktor pembelajaran hafazan al-Quran menunjukkan faktor ibu bapa dan rakan mempunyai hubungan positif yang signifikan dengan pencapaian hafazan pelajar. Walau bagaimanapun, faktor guru, masyarakat, sekolah dan selebriti didapati tidak menyokong hipotesis kajian. Oleh itu, dapatan ini menunjukkan kepentingan peranan ibu bapa dan rakan dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar. Secara umumnya, kaedah hafazan al-Quran dan faktor pembelajaran hafazan al-Quran mempunyai pengaruh dalam pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA. Di samping itu, permasalahan pelajar perlu diberikan perhatian oleh semua pihak yang terlibat dalam pembelajaran hafazan al-Quran pelajar. Implikasi kajian ini dapat menentukan beberapa kaedah hafazan, faktor-faktor pembelajaran dan permasalahan pelajar yang perlu diberi perhatian oleh semua pihak yang terlibat dalam merancang dan melaksanakan pengajaran dan pembelajaran pelajar di SMKA TMUA.

AL-QURAN MEMORIZATION LEARNING PRACTICES AMONG SECONDARY SCHOOL STUDENTS AT RELIGIOUS NATIONAL SCHOOL

ABSTRACT

The purpose of this study was to identify al-Quran memorization learning practices among students of Sekolah Menengah Kebangsaan Agama (SMKA) which has implemented Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) programme. This study employed a quantitative research design using a survey method to investigate six research objectives and eight research questions as well as 16 hypothesis. A total of 183 secondary school students from four schools of SMKA TMUA were selected as respondents for this study. The data obtained were analysed quantitatively using frequency, percentage, mean, t-test, and Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) test. The findings showed that the memorization learning practices, which were based on the perspective of students, is at moderate level. The findings obtained from t-test also showed that there was no significant difference between the student's method of memorization learning practice and their demographic background in terms of gender, memorization attainment and al-Quran completion aspect. On the other hand findings obtained showed that factors on parents and friends have a significant positive relationship with the students' memorization attainment, while factors such as teacher, community, school and celebrity were found not contributing to the hypothesis of the study. Therefore, it can be deduced that the role of parents and friends are important in the al-Quran memorization learning practices. Generally, the al-Quran memorization method and memorization learning practices factors do influence the al-Quran memorization learning practices of SMKA TMUA students. Besides, all respected parties involved of the al-Quran memorization learning practices must consider the problems faced by the students. The implication of the study leads to identification of several memorization techniques, learning factors, and the problems the students face that need to be addressed by all the responsible parties who are involved in the planning and implementing the program at SMKA TMUA.

KANDUNGAN

	Muka surat
PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN	ii
BORANG PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS	iv
PENGHARGAAN	iv
ABSTRAK	v
ABSTRACT	vi
KANDUNGAN	vii
SENARAI JADUAL	xiv
SENARAI RAJAH	xix
SENARAI SINGKATAN	xx
SENARAI LAMPIRAN	xxi
BAB 1 PENDAHULUAN	22
1.1 Pengenalan	22
1.2 Latar Belakang Kajian	29
1.3 Penyataan Masalah	34
1.4 Objektif Kajian	39
1.5 Persoalan Kajian	40
1.6 Hipotesis Kajian	42
1.7 Kerangka Konseptual Kajian	45

1.8	Kepentingan Kajian	51
1.9	Batasan Kajian	51
1.10	Definisi Istilah	53
1.10.1	Amalan Pembelajaran	53
1.10.2	Hafazan Al-Quran	53
1.11	Kesimpulan	55
BAB 2	KAJIAN KEPUSTAKAAN	56
2.1	Pengenalan	56
2.2	Sejarah Pembelajaran Al-Quran	57
2.2.1	Zaman Rasulullah SAW	57
2.2.2	Zaman Sahabat	61
2.3	Konsep Pembelajaran Dalam Pendidikan	63
2.4	Konsep Pembelajaran Dalam Pendidikan Islam	68
2.5	Pembelajaran Dalam Al-Quran	70
2.6	Kaedah Pengajaran dan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut al-Qabisi	72
2.7	Amalan Hafazan Dalam Pembelajaran Pelajar SMKA TMUA	75
2.8	Faktor Pembelajaran Sosial Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan	86
2.9	Pembelajaran Hafazan Al-Quran di Sekolah Menengah Kebangsaan Agama (SMKA)	94
2.10	Pelaksanaan Program Tahfiz Model Ulul Albab TMUA) Sekolah Menengah Kebangsaan Agama	95
2.10.1	Latar belakang Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA)	95

2.10.2	Konsep Pelaksanaan Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA)	96
2.10.3	Mata pelajaran Hafazan Pelajar SMKA TMUA	98
2.10.4	Pelaksanaan Mata pelajaran <i>Hifz`Al-Quran</i>	100
2.10.5	Pelaksanaan Mata pelajaran Maharat Al-Quran	102
2.10.6	Penilaian Hafazan Pelajar SMKA TMUA	103
2.11	Kajian-kajian Berkaitan	104
2.12	Kesimpulan	110

BAB 3 METODOLOGI KAJIAN 111

3.1	Pengenalan	111
3.2	Reka Bentuk Kajian	112
3.3	Lokasi Kajian	115
3.4	Populasi, Sampel dan Kaedah Persampelan	118
3.4.1	Populasi Kajian	118
3.4.2	Penentuan Sampel Kajian	119
3.4.3	Kaedah Persampelan	120
3.5	Instrumen Kajian	123
3.5.1	Bahagian A Demografi Responden	124
3.5.2	Bahagian B Kaedah Hafazan	125
3.5.3	Bahagian C Faktor-faktor Pembelajaran Sosial Dalam Hafazan Al-Quran	126
3.5.4	Bahagian D Permasalahan Pelajar Dalam Pembelajaran Hafazan	127

3.6	Kesahan dan kebolehppercayaan Instrumen	127
3.6.1	Kesahan Instrumen Kajian	128
3.6.2	Kebolehppercayaan Instrumen Kajian	131
3.7	Kajian Rintis	134
3.8	Tatacara Pemerolehan Data	134
3.9	Tatacara Penganalisaan Data Kajian	135
3.10	Analisis Data Kuantitatif	136
3.11	Kesimpulan	141

BAB 4 DAPATAN KAJIAN 142

4.1	Pengenalan	142
-----	------------	-----

4.2	Profil Responden	143
-----	------------------	-----

4.2.1	Latar belakang Demografi Responden Pelajar	144
-------	--	-----

4.2.1.1	Pencapaian Pentaksiran Tingkatan 3 (PT3)	146
---------	--	-----

4.2.1.2	Khatam Bacaan al-Quran Responden	148
---------	----------------------------------	-----

4.2.1.3	Penglibatan Responden dalam Aktiviti Ko-kurikulum	149
---------	---	-----

4.3	Analisis Deskriptif Amalan Pembelajaran Hafazan al-Quran Pelajar SMKA TMUA	149
-----	--	-----

4.3.1	Kaedah Hafazan Responden Pelajar Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Pelajar SMKA	150
-------	--	-----

4.3.1.1	Kaedah Hafazan al-Quran Menurut Responden Pelajar	151
---------	---	-----

4.3.2	Faktor Pembelajaran Sosial Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan al-Quran Pelajar SMKA	166
-------	--	-----

4.3.2.1	Faktor Pembelajaran Sosial Menurut Perspektif Responden Pelajar	167
---------	---	-----

4.3.3	Permasalahan Pelajar Dalam Pembelajaran Hafazan al-Quran	180
4.4	Tahap Pencapaian Mata Pelajaran Hafazan Al-Quran PT3	183
4.5	Analisis Perbezaan	185
4.5.1	Perbezaan Skor Min Tahap Pencapaian Hafazan Al-Quran PT3 dan Khatam al-Quran Responden Pelajar Berdasarkan Jantina	186
4.5.2	Perbezaan Skor Min Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Berdasarkan Jantina	189
4.5.3	Perbezaan Skor Min Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Berdasarkan Khatam Al-Quran	193
4.6	Analisis Model Persamaan Struktural (SEM)	198
4.6.1	Analisa Faktor Pengesahan (Confirmatory Factor Analysis)	198
4.6.2	Nilai Faktor Bebanan (Factor Loading)	199
4.6.3	Kesahan Konvergen (Convergent Validity)	200
4.6.3.1	Nilai Kebolehpercayaan Komposit (Composite Reliability)	201
4.6.3.2	Nilai <i>Average Varian</i> Extracted (AVE)	202
4.6.3.3	Nilai <i>Alpha Cronbach</i>	204
4.6.4	Kesahan Diskriminan (Discriminant Validity)	205
4.6.5	Pengujian Keseluruhan Hipotesis	207
4.6.6	Pengujian Setiap Hipotesis	209
4.7	Kesimpulan	211
BAB 5	PERBINCANGAN, KESIMPULAN DAN CADANGAN	212
5.1	Pengenalan	212

5.2	Ringkasan Kajian	213
5.3	Perbincangan Dapatan Kajian	214
5.3.1	Demografi Responden	215
5.3.1.1	Responden Pelajar	215
5.3.2	Pencapaian Mata Pelajaran Berkaitan Hafazan Al-Quran PT3 Responden	216
5.3.3	Kaedah Hafazan Al-Quran Pelajar SMKA TMUA	219
5.3.3.1	<i>Talqin</i>	219
5.3.3.2	<i>Takrar</i>	223
5.3.3.3	<i>Al-Fahm</i> (Kefahaman)	227
5.3.3.4	<i>Al-Mail</i>	230
5.3.3.5	Penilaian	234
5.3.4	Faktor Pembelajaran Pelajar Pelajar SMKA TMUA	236
5.3.4.1	Faktor Ibu Bapa	237
5.3.4.2	Faktor Guru	239
5.3.4.3	Faktor Rakan	243
5.3.4.4	Faktor Sekolah	244
5.3.4.5	Faktor Masyarakat	248
5.3.4.6	Faktor Selebriti	250
5.3.5	Perbezaan Dalam Kaedah Hafazan	252
5.3.6	Pengaruh Faktor Pembelajaran Dalam Pembelajaran Hafazan	254
5.3.7	Permasalahan Pembelajaran Hafazan Pelajar	259
5.4	Kesimpulan Kajian	262
5.5	Implikasi Kajian	267
5.5.1	Implikasi Teori	268
5.5.2	Implikasi Praktikal	269
5.5.2.1	Implikasi Kaedah Pembelajaran Hafazan Al-Quran	269
5.5.2.2	Implikasi Faktor Pembelajaran Hafazan Al-Quran	272

5.6	Sumbangan Kajian	276
-----	------------------	-----

5.7	Cadangan Kajian Lanjutan	278
-----	--------------------------	-----

5.8	Penutup	280
-----	---------	-----

BIBLIOGRAFI	281
--------------------	-----

LAMPIRAN	304
-----------------	-----

SENARAI JADUAL

No. Jadual		Muka surat
2.1	Aktiviti Pelaksanaan Tasmik	99
2.2	Aktiviti Murajaah dan sesi pembelajaran pelajar	99
2.3	Aktiviti Hifz Al-Quran	101
3.1	Senarai Nama SMKA TMUA Kajian Mengikut Zon	117
3.2	Senarai SMKA TMUA Mengikut Negeri	117
3.3	Analisis Saiz Sampel G.*Power	122
3.4	Item Soal Selidik Pelajar	125
3.5	Item Kaedah Hafazan Soal Selidik Pelajar	125
3.6	Item Faktor Pembelajaran Sosial Hafazan Pelajar	126
3.7	Item Permasalahan Pembelajaran Pelajar	127
3.8	Senarai nama pakar rujuk dalam kajian amalan pembelajaran hafazan al Quran	129
3.9	Gred Pentaksiran Tingkatan 3	130
3.10	Klasifikasi Indeks Kebolehpercayaan	132
3.11	Nilai Pekali Kebolehpercayaan Alpha Cronbach	133
3.12	Rumusan Analisis Data Kajian	136
3.13	Jadual Interpretasi Skor Min	138
3.14	Ujian Normaliti Data Statistik Skweness dan Kurtosis	140

4.1	Nama SMKA	144
4.2	Jantina Responden	145
4.3	Lokasi Tempat Tinggal Responden Pelajar	145
4.4	Gred Mata Pelajaran Hifz (hafazan) al-Quran Responden	146
4.5	Gred Mata Pelajaran Maharat (kemahiran) al-Quran Responde	147
4.6	Gred Mata Pelajaran Pelajaran Pendidikan Islam	147
4.7	Gred Mata Pelajaran Bahasa Arab	148
4.8	Bilangan Responden Khatam al-Quran	149
4.9	Responden dalam Aktiviti Ko-kurikulum al-Quran	149
4.12	Skala Interpretasi Min	150
4.13	Taburan Peratusan Min Kaedah Talqin Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	153
4.14	Taburan Peratusan Min Kaedah Takrar Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	156
4.15	Taburan Peratusan Min Kaedah Al-Fahm Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	159
4.16	Taburan Peratusan Min Kaedah Motivasi Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	161
4.17	Taburan Peratusan Min Al-Mail (Motivasi) Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	164

4.18	Taburan Peratusan Faktor Ibu Bapa Penjaga Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	168
4.19	Taburan Peratusan Faktor Guru Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	170
4.20	Taburan Peratusan Faktor Rakan Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	172
4.21	Taburan Peratusan Faktor Sekolah Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	175
4.22	Taburan Peratusan Faktor Masyarakat Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	177
4.23	Taburan Peratusan Faktor Selebriti Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	179
4.24	Taburan Peratusan Permasalahan Dalam Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Menurut Perspektif Pelajar	181
4.25	Tahap Pencapaian PT3 Mata Pelajaran Pendidikan Islam	183
4.26	Tahap Pencapaian PT3 Mata Pelajaran Hifz Al-Quran	184
4.27	Tahap Pencapaian PT3 Mata Pelajaran Maharat al-Quran	184
4.28	Tahap Pencapaian PT3 Mata Pelajaran Bahasa Arab	185
4.29	Ujian-t Perbezaan Tahap Pencapaian Mata pelajaran Hifz Al-Quran PT3 Berdasarkan Jantina	186

4.30	Ujian-t Perbezaan Tahap Pencapaian Mata pelajaran Maharat Al-Quran PT3 Bagi Aspek Khatam Al-Quran Berdasarkan Jantina	187
4.31	Ujian-t Perbezaan Tahap Pencapaian Hifz Al-Quran Berdasarkan Aspek Khatam	188
4.32	Ujian-t Perbezaan Tahap Pencapaian Maharat Al-Quran Berdasarkan Aspek Khatam	189
4.33	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Talqin Berdasarkan Jantina	190
4.34	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Takrar Berdasarkan Jantina	190
4.35	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Al-Fahm Berdasarkan Jantina	191
4.36	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Al-Mail Berdasarkan Jantina	192
4.37	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Penilaian Berdasarkan Jantina	193
4.38	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Talqin Berdasarkan Khatam	194
4.39	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Takrar Berdasarkan Khatam	194
4.40	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Al-Fahm Berdasarkan Khatam	195
4.41	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Al-Mail Berdasarkan Khatam	196
4.42	Ujian-t Perbezaan Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran Kaedah Penilaian Berdasarkan Khatam	197

4.43	Jadual Nilai Faktor Bebanan (Factor Loading)	199
4.44	Nilai Kebolehpercayaan Komposit	201
4.45	Nilai <i>Average Variance Extracted</i>	203
4.46	Nilai <i>Alpha Cronbach</i>	204
4.47	<i>Fornel Lacker</i> Kesahan Diskriminan	206
4.48	Ringkasan Keseluruhan Nilai Kesahan	207
4.49	Rumusan Dapatan Model Struktural	210

SENARAI RAJAH

No. Rajah		Muka surat
1.1.	Kerangka Teoritikal Al-Qabisi (1955)	46
1.2.	Interaksi Timbal Balik Tiga Unsur Asas (A.Bandura, 1986)	47
1.3.	Kerangka Konseptual Kajian	50
2.1.	Hubung kait antara pembelajaran, pemikiran dan pencapaian	64
2.2.	Proses Pembelajaran	71
2.3.	Proses Penerimaan Maklumat	76
2.4.	Jenis Pembelajaran dan hubungannya dengan ingatan	77
3.1.	Proses Data Kajian	114
3.2.	Proses Persampelan Berkelompok Responden Pelajar dan Rawak Mudah	121
4.1.	Garisan Nilai Kebolehpercayaan Komposit	202
4.2.	Nilai Average Variance Extracted	203
4.3.	Nilai Alpha Cronbach	205
4.4.	Model Persamaan Stuktural Faktor Pembelajaran Hafazan	208
5.1.	Model Amalan Pembelajaran Hafazan Al-Quran SMKA TMUA	278

SENARAI SINGKATAN

ABM	Alat Bantu Mengajar
BPI	Bahagian Pendidikan Islam
BPPDP	Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar
KPM	Kementerian Pendidikan Malaysia
PT3	Pentaksiran Tingkatan Tiga
PLBS	Pentaksiran Lisan Berasaskan Sekolah
TMUA	Tahfiz Model Ulul Albab
SABK	Sekolah Agama Bantuan Kerajaan
SBP	Sekolah Berasrama Penuh
SMKA	Sekolah Menengah Kebangsaan Agama
SPM	Sijil Pelajaran Malaysia

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran

Muka surat

A	Instrumen soal selidik	304
B	Surat kelulusan menjalankan penyelidikan	315

BAB 1

PENDAHULUAN

Al-Quran merupakan sumber rujukan yang paling utama di dalam syariat Islam. Mempelajari al-Quran bermaksud meliputi aspek membaca, ulum al-Quran, sebab-sebab nuzul, tafsir dan menghafaz al-Quran. Pada zaman awal Islam al-Quran dihafaz oleh para sahabat dengan menerima terus bacaan daripada Rasulullah SAW. Proses menghafaz al-Quran ini diteruskan oleh generasi seterusnya melalui proses pendidikan al-Quran secara *talaqi* dan *musyafahah* daripada guru itu sendiri. Walaupun terdapatnya penulisan ayat al-Quran pada zaman Nabi, tetapi para sahabat lebih mementingkan hafazan al-Quran (Mohamad Abd Manaf, 2005). Menjadi amalan para sahabat untuk menghafaz dan belajar 10 ayat dan mengamalkannya, selepas itu mereka akan belajar ayat-ayat yang baharu (Shalaby, 1954).

Rasulullah SAW telah menerima wahyu yang pertama melalui malaikat Jibrail a.s iaitu ayat 1 sehingga 5 surah al-Alaq. Penurunan ayat-ayat ini, maka bermulalah proses menghafaz ayat-ayat al-Quran oleh Rasulullah SAW. Oleh itu, proses hafazan pada zaman Rasulullah SAW adalah merupakan proses penggumpulan ayat al-Quran di dalam hati baginda sendiri (Ar-Rumi, 2005). Ramai para sahabat mengikut jejak baginda menghafaz al-Quran sehingga melahirkan ramai penghafaz al-Quran dalam kalangan sahabat.

Dalam proses untuk menghafaz ayat-ayat al-Quran, antara Rasulullah SAW dengan malaikat Jibrail a.s kaedah bertalaqi dan *musyafahah* telah digunakan untuk memastikan baginda dapat menghafaz ayat-ayat al-Quran dengan tepat. Oleh itu, baginda berusaha dengan bersungguh-sungguh menghafaz ayat-ayat yang diturunkan oleh Allah. Kesungguhan ini menyebabkan baginda kadang-kadang terlalu cepat untuk menghafaz di mana malaikat Jibrail a.s belum habis membaca baginda telah memulakan hafazan (Mohd Yusof Ahmad, 2002). Sikap baginda ini ditegur oleh Allah. Firman Allah SWT:

لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ۚ ۱٦ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ ۚ ۱٧ فَإِذَا قَرَأَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ۚ ۱٨
ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ۚ ۱٩

(Al-Quran, Al-Qiyamah 75: 16-19)

Maksudnya:

“Janganlah Engkau (Wahai Muhammad) kerana hendakkan cepat menghafaz Quran yang diturunkan kepadamu menggerakkan lidahmu membacanya (sebelum selesai dibacakan kepadamu). Sesungguhnya Kamilah Yang berkuasa mengumpulkan al-Quran itu (dalam dadamu), dan menetapkan bacaannya (pada

lidahmu). Oleh itu, apabila Kami telah menyempurnakan bacaannya (kepadamu, dengan perantaraan Jibrail), maka bacalah menurut bacaannya itu. Kemudian, Sesungguhnya kepada Kamilah terserah urusan menjelaskan kandungannya (yang memerlukan penjelasan)”.

Menurut Ibnu Katsir (2012), ayat di atas menjelaskan proses pembelajaran Rasulullah SAW dengan malaikat Jibrail a.s. Di mana tindakan baginda yang tergesa-gesa untuk menghafaz ayat al-Quran yang dibacakan oleh malaikat Jibrail a.s. ditegur oleh Allah SWT. Teguran Allah SWT terhadap baginda disebabkan cara baginda membaca ayat-ayat al-Quran yang mendahului malaikat Jibrail a.s tanpa mendengar sehingga habis wahyu diturunkan. Teguran ini dijelaskan lagi di dalam surah Toha ayat 114 seperti firman Allah SWT berikut:

فَتَعَلَّىٰ اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقَّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ۝ ١١٤

(Al-Quran, Toha 20: 114)

Maksudnya:

“Maka Maha Tinggilah Allah, Yang Menguasai seluruh alam, lagi Yang Benar (pada segala-galanya). Dan janganlah engkau (wahai Muhammad) tergesa-gesa membaca al-Quran sebelum selesai dibacakan Jibrail kepada mu dan berdoalah dengan berkata: “Wahai Tuhanku, tambahilah ilmuku”.

Berdasarkan ayat al-Quran di atas, amalan pembelajaran dalam menghafaz al-Quran yang boleh dikeluarkan iaitu menghafaz al-Quran tidak boleh dilakukan secara tergesa-gesa. Justeru, Ibnu Katsir telah merumuskan proses pengumpulan wahyu adalah

di dalam dada Rasulullah SAW merangkumi amalan menghafaz kemudiaan diikuti dengan pembacaan dan penafsiran makna ayat al-Quran tersebut. Oleh itu, para penghafaz perlu menjadikan amalan baginda sebagai ikutan dengan tidak sekadar menghafaz tetapi mampu membaca dan menafsir ayat-ayat hafazan dan seterusnya melaksanakan ajaran yang disampaikan di dalam ayat-ayat al-Quran yang telah dihafaz.

Selain itu, ayat ini juga menerangkan amalan pembelajaran hafazan al-Quran ialah proses membaca semula ayat-ayat yang telah dihafaz. Melalui pembacaan ayat-ayat al-Quran semula dapat mengukuhkan hafazan seseorang penghafaz al-Quran. Amalan ini dapat membantu seseorang penghafaz al-Quran untuk mengingat semula ayat-ayat yang telah dihafaz dan proses ingatan semula ini adalah fasa mengingat kembali apa yang tersimpan dalam fikiran seseorang pelajar itu (Kamarudin, 2010).

Di samping itu, untuk menjadi penghafaz al-Quran yang berkualiti, seseorang itu mesti mempunyai ketenangan dan kesabaran. Ini dijelaskan oleh Rasulullah SAW sendiri tentang kepentingan bersabar dalam kehidupan ini termasuklah dalam aktiviti pembelajaran seseorang pelajar. Sabda baginda seperti berikut:

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى، لَوَدِدْنَا لَوْ صَبَرَ حَتَّى يُقْصَّ
عَلَيْنَا مِنْ أَمْرِهِمَا

Yang bermaksud: Nabi SAW bersabda: Semoga Allah merahmati Nabi Musa a.s. Kita sangat berharap sekiranya Musa a.s dapat bersabar sehingga kita akan dapat mendengar banyak cerita tentang keduanya. (Al-Bukhari, no. 122)

Al-Quran telah diturunkan secara beransur-ansur bermula dengan surah al-Alaq dalam bulan Ramadhan bersamaan 6 Ogos 610M yang memakan masa lebih kurang 23 tahun di mana 13 tahun turun di Mekah dan 10 tahun di Madinah dan penurunan al-Quran adalah secara berperingkat-peringkat (Al-Hasan, 2001). Penurunan secara berperingkat-peringkat ini telah dinyatakan di dalam al-Quran, seperti firman Allah SWT:

وَقُرْءَانًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ١٠٦

(Al-Quran, Al-Isra' 17:106)

Maksudnya:

“Dan Al-Quran itu Kami bahagi-bahagikan supaya engkau membacaknya kepada manusia dengan lambat tenang; dan Kami menurunkannya beransur-ansur.”

Antara hikmah proses penurunan al-Quran secara berperingkat ini ialah Rasulullah telah dididik oleh Allah supaya menjalankan pembelajaran secara berperingkat dan keadaan ini juga telah memberi ketenangan kepada baginda untuk menghafaz dan melaksanakan perintah Allah. Proses ini juga telah membolehkan baginda menyampaikan ajaran Islam kepada para sahabat dengan secara sedikit demi sedikit. Kesan dari strategi ini telah melahirkan para sahabat yang mempunyai asas pendidikan al-Quran yang mantap dan mampu mendalami ilmu-ilmu yang lain (As-Saboony, 1985).

Seterusnya proses ini telah memberi kesan dalam kehidupan umat Islam khususnya kepada Rasulullah SAW. Ini adalah kerana dengan menghafaz al-Quran

secara sedikit demi sedikit akan membolehkan baginda memahami serta menterjemahkan ajaran al-Quran itu di dalam kehidupan seharian baginda dan menjadi panduan kepada umat Islam. Ini bersesuaian dengan kehidupan baginda yang berpandukan pentarbiyahan al-Quran itu sendiri (Al-Qabbaini, 1994). Keadaan ini telah dinyatakan oleh isteri Rasulullah iaitu Saidatina Aisyah mengenai akhlak baginda, beliau menyatakan seperti berikut:

عن عائشة رضي الله عنها أنها سئلت عن خلق النبي صلى الله عليه وسلم،
فقلت: كان خلقه القرآن

Bermaksud “Dari ‘Aishah ditanya oleh seseorang tentang akhlak baginda Nabi SAW. Lalu beliau berkata: Nabi SAW adalah seorang yang berakhlak seperti al-Quran.” (Sahih Al-Bukhari: no160)

Al-Quran juga telah mengiktiraf akhlak Nabi Muhammad. Firman Allah SWT:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ ٤

(Al-Quran, Al-Qalam 68:4)

Maksudnya:

“Dan bahawa sesungguhnya engkau (Muhammad) mempunyai akhlak yang sangat-sangat mulia”.

Justeru, amalan menghafaz al-Quran adalah merupakan sunah Rasulullah SAW yang penting untuk dikekalkan kerana ia akan menjadi petunjuk dan cahaya bagi meneruskan kehidupan di dunia ini.

Pada masa kini, budaya menghafaz 30 juzuk al-Quran tidak lagi tertumpu pada peringkat institusi pengajian tinggi tahfiz sahaja. Malahan amalan menghafaz 30 juzuk al-Quran telah mula diperkenalkan pada peringkat sekolah rendah dan menengah yang diuruskan oleh kerajaan dan persendirian. Bagi peringkat sekolah menengah yang di bawah berada kelolaan KPM, pengajian tahfiz ini telah dijalankan di dalam program Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA). Terdapat tiga jenis sekolah bawah kawalan KPM yang melaksanakan program TMUA ini iaitu Sekolah Berasrama Penuh (SBP), Sekolah Menengah Kebangsaan Agama (SMKA) dan Sekolah Agama Bantuan Kerajaan (SABK). Program ini bermatlamatkan melahirkan pelajar yang mampu menghafaz 30 juzuk al-Quran di samping mempunyai kecemerlangan dalam bidang akademik.

Namun demikian, kajian ini memfokuskan kajian terhadap amalan pembelajaran hafazan al-Quran dalam kalangan pelajar-pelajar di SMKA sahaja. Oleh itu, terdapat perbezaan antara SMKA biasa dan SMKA yang mengikuti program TMUA. Di mana, SMKA TMUA berbeza dari aspek kurikulum dan jadual pembelajaran harian pelajar kerana selain mata pelajaran akademik pelajar SMKA TMUA diwajibkan menghafaz al-Quran mengikut bilangan juzuk yang ditetapkan mengikut tingkatan pelajar.

Oleh itu, kajian ini sesuai dijalankan di SMKA TMUA yang berjumlah 14 buah dan berdasarkan carian yang dilakukan oleh penyelidik masih tidak terdapat kajian yang dijalankan mengenai pembelajaran hafazan al-Quran secara terperinci di SMKA TMUA. Kebanyakan kajian yang dijalankan dalam bidang hafazan adalah menjurus kepada faktor pencapaian dan permasalahan hafazan. Sehubungan dengan itu, kajian ini dijalankan untuk melihat amalan pembelajaran pelajar dari aspek kaedah hafazan, faktor pembelajaran hafazan al-Quran serta mengetahui permasalahan pelajar di dalam

menghafaz al-Quran di SMKA TMUA. Seterusnya hasil penyelidikan akan memberikan maklumat terkini dan cadangan penambahbaikan yang boleh dilakukan oleh pihak-pihak yang berkenaan.

1.2 Latar Belakang Kajian

Pengajaran dan pembelajaran al-Quran adalah merupakan asas di dalam bidang Pendidikan Islam. Sebagai seorang individu muslim, amalan mempelajari al-Quran merupakan amalan yang amat tinggi kedudukannya di sisi Allah berdasarkan hadis yang diriwayatkan oleh Anas bin Malik seperti berikut:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: إِنَّ لِلَّهِ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هُمْ؟ قَالَ:

هُمُ أَهْلُ الْقُرْآنِ أَهْلُ اللَّهِ وَخَاصَّتُهُ

Bermaksud: “Dari Anas Ibn Malik, Rasulullah SAW bersabda: “Sesungguhnya Allah SWT mempunyai keluarga di antara manusia.” Para sahabat pun bertanya; “Siapakah mereka wahai Rasulullah SAW?” Baginda SAW menjawab golongan al-Quran, merekalah golongan Allah SWT dan keistimewaan-Nya.”. (Ibn Majah, no. 215).

Hadis ini menunjukkan bahawa Rasulullah SAW mengiktiraf sebaik-baik kalangan umat Islam adalah yang menjadi ahli al-Quran dengan menghafaz dan mempelajari al-Quran. Penguasaan al-Quran yang sempurna akan menghasilkan manusia yang seimbang antara tuntutan duniawi dan ukhrawi bagi mencapai ketaqwaan kepada Allah (Misnan, 2008). Ini kerana al-Quran adalah merupakan penawar bagi

setiap orang beriman yang membacanya. Tambahan lagi bagi golongan yang menghafaz al-Quran mendapat kemuliaan yang tinggi dalam Islam.

Pembelajaran hafazan al-Quran adalah satu proses yang amat penting dalam Islam. Berdasarkan tradisi ilmu Islam, pembelajaran hafazan al-Quran menjadi amalan yang diwarisi turun temurun. Ini adalah kerana proses pengajaran dan pembelajaran al-Quran ini telah ditentukan oleh Allah berdasarkan firman Allah SWT:

وَإِنَّكَ لَتُلْقَى الْفُرْقَانَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ٦

(Al-Quran: An Naml 27:6)

Maksudnya:

“Dan sesungguhnya engkau (wahai Muhammad) diberikan menyambut dan menerima Al-Quran dari sisi Allah Yang Maha Bijaksana lagi Maha Mengetahui.”

Berdasarkan ayat ini, proses pengajaran dan pembelajaran yang berlaku ialah Allah SWT sebagai yang pemberi wahyu dan Nabi Muhammad SAW sebagai penerima wahyu dengan perantaraan malaikat Jibrail a.s. Rasulullah SAW hanya menerima bacaan dari Allah SWT secara tauqifi tanpa ada perubahan. Baginda hanya menerima al-Quran dengan cara menghafaz ayat-ayat yang dibacakan oleh malaikat Jibrail a.s. Oleh itu, sesuai dengan perutusan Nabi Muhammad SAW sebagai seorang ummi iaitu seorang yang tidak boleh membaca dan menulis, maka keadaan ini menunjukkan kepentingan hafazan al-Quran dalam memahami dan melaksanakan ajaran Islam (Abdullah Ishak, 1995).

Usaha untuk meningkatkan penguasaan al-Quran pelajar pada peringkat sekolah rendah telah diperkukuhkan dengan pelaksanaan Program j-QAF (Jawi, Al-Quran, Bahasa Arab dan Fardu ain. Program ini bertujuan untuk meningkatkan bilangan pelajar celik al-Quran di sekolah kerana kelemahan penguasaan al-Quran akan mempengaruhi pencapaian pelajar dalam Pendidikan Islam. Berdasarkan kajian Noraini Omar (2008) di Kota Samarahan menunjukkan tahap pencapaian Pendidikan Islam adalah sederhana dalam kalangan pelajar disebabkan kelemahan penguasaan al-Quran. Oleh itu, pelajar yang mempunyai kemampuan membaca al-Quran dengan baik akan memberi kesan terhadap tahap penguasaan hafazan al-Quran pelajar di sekolah. Namun demikian, berdasarkan kepada dapatan kajian penilaian pengajaran dan pembelajaran Pendidikan Islam yang dijalankan oleh Ab. Halim Tamuri, Adnan Yusopp, Kamisah Osman, Shahrin Awaluddin, Zamri Abdul Rahim & Khadijah Abd Razak (2004) mendapati bidang hafazan paling kurang diminati oleh pelajar. Oleh itu, pelaksanaan program TMUA di sekolah menengah kawalan KPM khasnya SMKA dapat meningkatkan penguasaan hafazan al-Quran pelajar.

Pelaksanaan pembelajaran hafazan al-Quran di SMKA TMUA adalah lebih baik berbanding dengan sekolah-sekolah tahfiz persendirian kerana faktor prasarana sekolah yang lebih baik dan mempunyai guru-guru al-Quran yang terlatih dan mencukupi. Di samping itu, pelajar-pelajar SMKA TMUA turut berpeluang untuk mengikuti aliran sains tulen ataupun aliran agama dengan gabungan mata pelajaran Akaun dan Matematik Tambahan. Pelajar-pelajar SMKA TMUA turut diwajibkan untuk mengambil mata pelajaran Hiz Al-Quran dan Maharat Al-Quran di peringkat Sijil Pelajaran Malaysia (SPM). Kewujudan mata pelajaran ini akan dapat melahirkan pelajar-pelajar yang mempunyai penguasaan al-Quran yang baik terutamanya dalam

aspek hafazan dan bacaan al-Quran. Usaha ini adalah selari dengan matlamat penubuhan SMKA TMUA iaitu untuk melahirkan golongan profesional, teknokrat dan usahawan tahfiz yang mengamalkan ajaran Islam (mutadayyin) dan memiliki pelbagai kemahiran ilmu selaras dengan Falsafah Pendidikan (KPM, 2016).

Bagi mencapai matlamat penubuhan SMKA TMUA pula, sebanyak lima objektif TMUA telah ditetapkan oleh Kementerian Pelajaran Malaysia iaitu;

1. Menghafaz 30 juzuk al-Quran;
2. Profesional yang mempunyai asas keagama yang mantap berlandaskan al-Quran dan as-Sunah;
3. Berketrampilan, berwibawa dan berkepimpinan;
4. Memaksimumkan keupayaan berfikir aras tinggi, kreatif dan inovatif; dan
5. Boleh menjalin hubungan dengan Allah, sesama manusia dan dengan kejadian alam berdasarkan al-Quran dan as-Sunah.

Berdasarkan misi dan objektif di atas, SMKA TMUA berperanan untuk mewujudkan persekitaran persekolahan yang lebih mempraktikkan ajaran al-Quran dan al-Sunah. Faktor kelebihan ini telah menyebabkan ramai ibu bapa dan pelajar berminat untuk meneruskan pelajaran di SMKA (Norazilah Binti Tajuddin, 2003). Selain itu, faktor kecemerlangan pelajar-pelajar SMKA juga telah meningkatkan kadar permintaan kemasukan ke sekolah ini (Alimuddin, 2002).

Oleh yang demikian, semua pelajar di SMKA TMUA bermula dari tingkatan satu hingga tingkatan lima mempunyai peluang untuk menghafaz 30 juzuk al-Quran

kerana adanya dua mata pelajaran yang mengkhusus bidang hafazan al-Quran iaitu Hifz Al-Quran dan Maharat Al-Quran. Pelajar yang mengikuti program TMUA ini diwajibkan untuk menghafaz al-Quran mengikut bilangan juzuk bagi setiap tahun persekolahan dan mempelajari ilmu-ilmu berkaitan al-Quran iaitu ilmu tajwid, kefahaman ayat, adab tilawah, qiraat sab'ah dan penulisan ayat mengikut Rasm Uthmani (Habibah, 2017).

Berdasarkan laporan dalam Risalah Maklumat Asas Pendidikan (2012) yang telah dikeluarkan oleh Kementerian Pendidikan Malaysia sebanyak 56 buah Sekolah Menengah Kebangsaan Agama (SMKA) telah ditubuhkan bagi memenuhi tuntutan perkembangan pendidikan Islam di Malaysia. Sesuai dengan pelaksanaan program TMUA di SMKA, terdapat beberapa buah sekolah SMKA yang telah ditukar menjadi SMKA TMUA yang melaksanakan Kurikulum Bersepadu Tahfiz (KBT). Sehingga tahun 2017, sebanyak 11 buah SMKA telah terpilih untuk melaksanakan program TMUA (Habibah, 2017).

Justeru, terdapat ruang-ruang yang masih belum diteroka oleh penyelidik lepas terhadap pembelajaran hafazan al-Quran di SMKA TMUA. Sungguhpun terdapat kajian-kajian yang telah dijalankan berkaitan dengan dengan pembelajaran, namun penyelidikan yang lebih mendalam terhadap faktor amalan dan gaya pembelajaran hafazan al-Quran masih kurang dijalankan. Tinjauan yang dijalankan terhadap kajian dan penulisan yang telah dijalankan dalam bidang pembelajaran secara umumnya lebih memfokuskan kepada hubungan gaya pembelajaran dengan faktor pencapaian akademik berbanding kajian terhadap pengamalan pembelajaran yang berlaku kepada pelajar dalam konteks hafazan al-Quran.

Permasalahan penguasaan bidang tilawah telah banyak dikaji oleh penyelidik lepas yang memfokuskan aspek bacaan, tajwid dan tarannum. Namun demikian, isu dan permasalahan pembelajaran hafazan al-Quran masih kurang dikaji oleh penyelidik. Di samping itu, permintaan yang tinggi kalangan pelajar dan ibu bapa untuk meneruskan pengajian dalam program TMUA khususnya di SMKA telah menyebabkan perlunya kajian yang lebih khusus dalam pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA.

Menguasai bidang hafazan al-Quran memerlukan komitmen yang tinggi daripada pelajar di samping guru-guru yang berkemahiran. Namun demikian, aktiviti untuk menghafaz dan mengekalkan ayat-ayat hafazan banyak berlaku dalam aktiviti pembelajaran pelajar. Oleh itu, pelajar-pelajar perlu mengatur aktiviti hafazan secara sendiri tanpa mengharapkan arahan daripada guru. Namun demikian, berdasarkan kajian Azhar (2006) yang menjalankan kajian terhadap penggunaan strategi pembelajaran pengaturan sendiri dalam kalangan pelajar sekolah menengah di negeri Sarawak mendapati tahap penggunaan adalah di tahap sederhana tinggi. Oleh itu, kebijaksanaan pelajar mengatur aktiviti pembelajaran hafazan mereka akan mempengaruhi kualiti hafazan al-Quran pelajar.

1.3 Penyataan Masalah

Pada masa kini, bidang tahfiz al-Quran telah mendapat perhatian daripada masyarakat dengan meningkatnya permohonan kemasukan ke sekolah-sekolah yang mempunyai pendidikan tahfiz. Perkembangan ini telah mendorong pihak KPM merancang dan melaksanakan program TMUA di Sekolah Berasrama Penuh (SBP), Sekolah Menengah Kebangsaan AGAMA (SMKA) dan Sekolah Agama Bantuan Kerajaan (SABK) untuk

melaksanakan pendidikan tahfiz. Bermula tahun 2016, program TMUA ini telah dilaksanakan di sekolah-sekolah yang terpilih (KPM, 2016). Oleh itu, masih kurang penyelidikan yang dijalankan ke atas sekolah program TMUA yang melibatkan sekolah kawalan KPM. Berdasarkan dapatan kajian oleh Aryuzie (2015) terdapat 14 kajian yang berkaitan dengan program TMUA dijalankan dan majoriti kajian dijalankan ke atas MRSM dan Sekolah Imtiyaz Negeri Terengganu. Justeru, banyak lagi aspek yang boleh dikaji terhadap pelaksanaan program ini di SMKA.

Program TMUA bertujuan melahirkan pelajar yang mempunyai kemahiran berfikir aras tinggi dengan mengembangkan tiga elemen iaitu *quranik*, *ensiklopedik* dan *ijtihadik* (KPM, 2016). Elemen *quranik* merupakan elemen utama yang membezakan antara sekolah agama biasa dengan sekolah TMUA. Oleh itu, kaedah memainkan peranan yang penting untuk melahirkan pelajar yang mempunyai elemen *quranik* dalam diri mereka. Namun demikian, terdapat kalangan pelajar program TMUA masih tidak dapat mencapai sasaran bilangan juzuk yang perlu dihafaz mengikut tahun pengajian. Antara faktor yang menyebabkan masalah berlaku disebabkan pelajar tidak menghafaz menggunakan kaedah yang diajarkan tambahan pelajar masih kekurangan pengalaman dalam bidang hafazan (Zainora, Nor Nadirah dan Phayilah, 2018).

Selain itu, penggunaan kaedah hafazan perlu diberi perhatian dalam pendidikan tahfiz. Sesuai dengan perkembangan teknologi dan perubahan zaman, pendidikan tahfiz perlu berkembang agar sentiasa dapat menyediakan kaedah pembelajaran hafazan yang lebih menarik dan bersesuaian dengan pelajar masa kini. Langkah ini penting agar memastikan pendidikan tahfiz tidak ketinggalan dalam menyediakan kaedah pengajaran dan pembelajaran tahfiz yang menggunakan alat bantu mengajar yang lebih moden.

Namun demikian, berdasarkan kajian yang dijalankan oleh Rafidah dan Nadiyah (2015), mendapati sebahagian besar pusat pendidikan tahfiz kerajaan dan swasta masih menggunakan kaedah hafazan secara tradisional iaitu menggunakan teknik mengulang ayat dengan kerap sehingga pelajar berjaya mengingat ayat tersebut. Oleh itu, penggunaan teknik-teknik yang pelbagai dalam kaedah hafazan akan dapat menarik minat dan memudahkan pelajar untuk menghafaz.

Menghafaz al-Quran memerlukan pelajar tahfiz untuk berusaha dan memberikan komitmen yang tinggi dalam amalan pembelajaran hafazan. Antara usaha menghafaz ialah dengan melakukan ulangan hafazan sekerap mungkin. Cara ini dapat menghindarkan pelajar dari lupa ayat-ayat hafazan. Namun demikian, usaha ini boleh meletihkan pelajar dan ini akan memberi kesan terhadap motivasi pelajar. Justeru, bagi mengatasi masalah ini pelajar dicadangkan agar untuk menggunakan kaedah hafazan yang menerapkan aspek seni dalam menghafaz iaitu menggunakan *lahjat* huruf yang menekankan aspek sifat dan makhraj huruf dikeluarkan dan lahjat tarannum yang memfokuskan penggunaan rentak atau intonasi dalam bacaan hafazan (Intan Zakiah dan Munif, 2015). Penggunaan kaedah ini dapat membantu memastikan pelajar mempunyai motivasi yang tinggi untuk menghafaz dan mengulang hafazan.

Di dalam proses untuk menghafaz al-Quran, terdapat pelbagai kaedah yang digunakan untuk memudahkan pelajar dapat menghafaz ayat-ayat hafazan dengan baik. Oleh itu, penggunaan kaedah menghafaz secara memahami ayat hafazan dapat membantu pelajar untuk memudahkan mereka menghafaz dan mengekalkan hafazan. Teknik memahami makna perkataan dan terjemahan ayat dapat membantu kefahaman pelajar terhadap ayat hafazan dan cara ini dapat memudahkan pelajar mengingat ayat

hafazan. Walaupun demikian, menurut kajian yang dijalankan oleh Mohamad Marzuqi, Muhamad Akramin, Muhammad Toriq dan Sukhairu (2015) di sebuah institut pengajian tinggi tahfiz menunjukkan majoriti pelajar tahfiz menghadapi masalah dalam memahami soalan berkaitan terjemahan ayat. Oleh itu, permasalahan ini perlu dikaji pada peringkat sekolah menengah yang menghasilkan pelajar yang hafaz 30 juzuk al-Quran seperti SMKA TMUA.

Selain itu, faktor pengurusan jadual pembelajaran hafazan pelajar menjadi amalan yang penting. Amalan menghafaz al-Quran memerlukan pelajar mempunyai disiplin dan motivasi yang tinggi serta mempunyai strategi dalam menguruskan jadual hafazan mereka. Kegagalan pelajar menguruskan aspek-aspek ini boleh menjejaskan pencapaian hafazan pelajar. Berdasarkan kajian yang dijalankan oleh Misnan & Saddadi (2003) di pusat tahfiz di Perak mendapati 60 peratus pelajar tidak berjaya menghabiskan hafazan al-Quran disebabkan pelajar tidak mempunyai strategi dan motivasi dalam pembelajaran mereka.

Faktor ibu bapa turut juga menyumbang pencapaian hafazan pelajar. Perhatian yang diberikan ibu bapa dapat meningkatkan motivasi pelajar dalam pembelajaran hafazan. Berdasarkan kajian yang dijalankan Bhasah Abu Bakar, Yuslina Mohamed, Kirembwe, Rashid Abdul Hamid dan Nur Afifah Addenan (t.t) mendapati pelajar yang rapat dengan ibu bapa mempunyai kualiti hafazan yang lebih baik kerana faktor sokongan daripada keluarga. Namun demikian, kajian ini dijalankan ke atas pelajar yang tinggal bersama keluarga. Oleh itu, kajian terhadap faktor ini perlu dijalankan ke atas pelajar-pelajar program TMUA kerana pelajar tinggal di asrama. Dapatan kajian

ini akan memberikan maklumat kesignifikan faktor ini dalam membantu pencapaian pelajar program TMUA khususnya di SMKA TMUA.

Faktor guru memainkan peranan yang penting dalam membentuk amalan pembelajaran pelajar. Penggunaan kaedah dan alat bantu mengajar (ABM) yang kreatif akan dapat meningkatkan kualiti hafazan pelajar. Permasalahan guru yang kurang menggunakan ABM dalam pembelajaran hafazan al-Quran pelajar telah menyebabkan kurangnya aktiviti dalam pembelajaran hafazan al-Quran (Mohamad Shahrin, 2015; Azmil 2010; Abdul Hafiz *et al.* 2003). Penggunaan kaedah pengajaran yang sama menyebabkan pelajar merasa bosan dan ini dapat menjejaskan pembelajaran pelajar yang menghafaz al-Quran.

Seterusnya terdapat permasalahan dari faktor rakan dalam kalangan pelajar SMKA. Walaupun pelajar SMKA merupakan pelajar yang terpilih dan menjalankan sistem persekolahan yang mengamalkan budaya dan cara hidup Islam, namun masih terdapat isu pengaruh rakan dalam salah laku. Menurut kajian Mohd Nuri Mustafa, Turiman Suandi, Azimi Hamzah dan Ismi Arif (2016) di salah sebuah SMKA mendapati tahap hubungan rakan dalam kalangan pelajar sekolah berkenaan adalah longgar kerana pelajar tidak jelas terhadap peranan rakan dalam persekolahan mereka. Oleh itu, faktor rakan perlu dilihat dalam kajian ini untuk mengkaji sejauh mana faktor rakan dalam membentuk amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA.

Secara umumnya, terdapat kajian-kajian yang telah dijalankan oleh penyelidik lepas tentang bidang hafazan al-Quran (Mohamad Shahrin Bharuddin, 2015;

Shahrulkarnain Mohamad Nazir, (2013); Sedek Ariffin, 2012; Azmil Hashim, 2010; Abdul Hafiz *et al.*, 2003; Misnan & Saddadi 2003). Namun, kebanyakan kajian memfokus mengenai aspek pengajaran dan pembelajaran hafazan al-Quran yang meliputi kaedah, teknik, adab dan pencapaian hafazan al-Quran. Selain itu, semua responden kajian adalah terdiri daripada pelajar-pelajar tahfiz yang menuntut di institusi-institusi pengajian tinggi tahfiz sepenuh masa seperti Darul Quran. Selain itu, analisis kajian menggunakan statistik deskriptif sahaja. Oleh itu, kajian hafazan al-Quran masih kurang dijalankan pada peringkat sekolah menengah khususnya SMKA TMUA yang bermatlamat melahirkan pelajar hafaz al-Quran dan mampu menjadi seorang profesional yang mempunyai hubungan yang baik dengan maha pencipta dan makhluk.

1.4 Objektif Kajian

Kajian ini secara amnya bertujuan mengkaji amalan pembelajaran pelajar hafazan al-Quran dalam kalangan pelajar tingkatan empat SMKA yang menjalankan program Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) di seluruh negara. Oleh itu beberapa objektif kajian yang lebih khusus dibina untuk kajian ini yang terdiri:

1. Mengetahui kaedah hafazan al-Quran pelajar dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar tingkatan empat SMKA TMUA.
2. Mengetahui faktor-faktor pembelajaran pelajar dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar tingkatan empat SMKA TMUA.

3. Meninjau permasalahan pelajar dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA.
4. Mengenal pasti perbezaan amalan pembelajaran hafazan al-Quran dalam kalangan pelajar tingkatan empat SMKA TMUA berdasarkan jantina, pencapaian mata pelajaran hafazan al-Quran Pentaksiran Tingkatan 3 (PT3) dan aspek khatam al-Quran.
5. Membina model kajian amalan pembelajaran hafazan al-Quran dalam kalangan pelajar tingkatan empat SMKA menggunakan analisis persamaan struktural (Analisis SEM).
6. Menguji pengaruh antara faktor-faktor amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA dengan pencapaian ujian hafazan berdasarkan analisis SEM.

Keseluruhan objektif kajian ini dibina untuk meninjau amalan pembelajaran hafazan al-Quran dalam kalangan pelajar SMKA TMUA. Terdapat pelbagai aspek kajian ini yang akan membentuk amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA.

1.5 Persoalan Kajian

Kajian ini dijalankan bagi menjawab soalan-soalan kajian yang telah dirangka bagi mencapai objektif kajian yang telah ditetapkan di atas. Soalan-soalan kajian yang dibina perlu dijawab berdasarkan persoalan kajian seperti berikut:

Soalan kajian untuk mencapai objektif kajian pertama:

1. Apakah kaedah hafazan al-Quran pelajar dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar tingkatan empat SMKA TMUA menurut responden pelajar?

Soalan kajian untuk mencapai objektif kajian kedua:

2. Apakah faktor-faktor pembelajaran pelajar dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar tingkatan empat SMKA TMUA menurut responden pelajar?

Soalan kajian untuk mencapai objektif ketiga:

3. Apakah permasalahan pelajar dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar tingkatan empat SMKA TMUA?

Soalan kajian untuk mencapai objektif yang keempat:

4. Adakah terdapat perbezaan kaedah hafazan dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA berdasarkan pencapaian mata pelajaran *Hifz* al-Quran PT3?

5. Adakah terdapat perbezaan kaedah hafazan dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA berdasarkan jantungina?
6. Adakah terdapat perbezaan kaedah hafazan dalam amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA berdasarkan khatam al-Quran?

Soalan kajian untuk mencapai objektif kajian kelima:

7. Apakah model kajian amalan pembelajaran hafazan al-Quran dalam kalangan pelajar SMKA TMUA dapat dijelaskan menggunakan analisis SEM?

Soalan kajian untuk mencapai objektif kajian keenam:

8. Apakah model kajian amalan pembelajaran hafazan al-Quran dalam kalangan pelajar SMKA TMUA dapat dijelaskan pengaruh antara faktor-faktor

pembelajaran SMKA dengan pencapaian hafazan PT3 pelajar berdasarkan analisis SEM?

1.6 Hipotesis Kajian

Bagi menjawab soalan-soalan kajian yang telah dibentuk, analisis data akan dilakukan dalam tiga bahagian iaitu:

- a) Secara deskriptif bagi soalan kajian satu hingga soalan kajian sembilan dengan menggunakan peratus, skor min dan sisihan piawai.
- b) Secara inferensi bagi soalan kajian tujuh hingga soalan kajian enam.
- c) Secara analisis SEM bagi soalan kajian tujuh dan soalan kajian lapan.

Oleh itu, soalan-soalan kajian dianalisis secara deskriptif dan inferensi dengan menggunakan ujian T dan analisis SEM. Beberapa hipotesis nol telah dibentuk untuk menjawab soalan kedua, ketiga, keempat dan kelima seperti berikut:

Hipotesis nol bagi Soalan kajian 4

Ho1.1 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min pencapaian mata pelajaran Maharat al-Quran menurut responden pelajar berdasarkan jantina.

Ho1.2 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan pencapaian bagi skor min mata pelajaran Hifz al-Quran menurut responden pelajar berdasarkan khatam al-Quran.

Ho1.3 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan pencapaian bagi skor min mata pelajaran Hifz al-Quran menurut responden pelajar berdasarkan khatam al-Quran.

Ho1.4 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan pencapaian bagi skor min mata pelajaran *Maharat* al-Quran menurut responden pelajar berdasarkan khatam al-Quran.

Hipotesis nol bagi Soalan kajian 5

Ho2.1 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah *Talqin* menurut responden pelajar berdasarkan jantina.

Ho2.2 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah *Takrar* menurut responden pelajar berdasarkan jantina.

Ho2.3 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah *al-Fahm* menurut responden pelajar berdasarkan jantina.

Ho2.4 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah *al-Mail* menurut responden pelajar berdasarkan jantina.

Ho2.5 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah penilaian menurut responden pelajar berdasarkan jantina.

Hipotesis nol bagi Soalan kajian 6

Ho3.1 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah *Talqin* menurut responden pelajar berdasarkan khatam al-Quran.

Ho3.2 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah *takrar* menurut responden pelajar berdasarkan khatam al-Quran.

Ho3.3 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah *al-Fahm* menurut responden pelajar berdasarkan khatam al-Quran.

Ho3.4 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah *al-Mail* menurut responden pelajar berdasarkan khatam al-Quran.

Ho3.5 Tidak terdapat perbezaan skor min yang signifikan bagi skor min amalan pembelajaran hafazan al-Quran kaedah penilaian menurut responden pelajar berdasarkan khatam al-Quran.

Hipotesis nol bagi Soalan kajian 7

Ho4.1 Model kajian amalan pembelajaran hafazan al-Quran dalam kalangan pelajar SMKA tidak dapat dijelaskan menggunakan analisis *Structural Equation Model* PLS?

Hipotesis nol bagi Soalan kajian 8

Ho5.1 Tidak terdapat pengaruh antara faktor-faktor amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA dengan pencapaian ujian hafazan berdasarkan analisis *Structural Equation Model PLS*.

1.7 Kerangka Konseptual Kajian

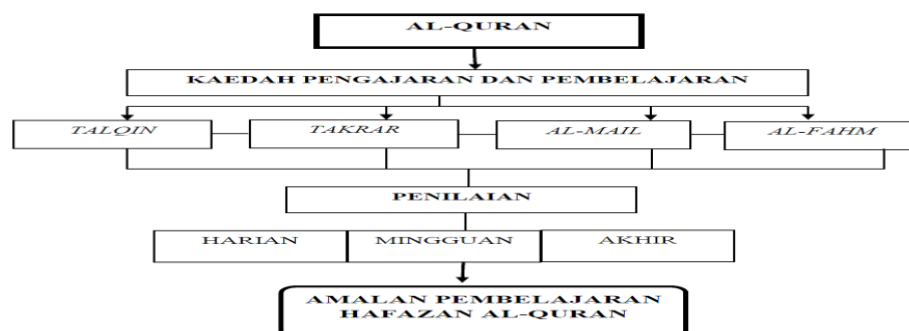
Amalan pembelajaran adalah faktor yang penting dalam bidang pendidikan khususnya dalam aspek pembelajaran hafazan al-Quran. Justeru, beberapa orang tokoh dalam bidang pendidikan Islam telah menggariskan prinsip-prinsip pengajaran dan pembelajaran. Antara tokoh dalam bidang ini ialah al-Ghazali, az-Zarnūjī dan Ibn Khaldūn serta al-Qabisi. Namun dalam kajian ini, teori al-Qabisi akan digunakan untuk mengkaji kaedah hafazan al-Quran pelajar tingkatan empat SMKA TMUA kerana pandangan al-Qabisi mempunyai pandangan yang lebih jelas kepada aspek kaedah hafazan al-Quran yang dinyatakan dalam kitab beliau yang bertajuk kitabnya *al-risalah al-mufassilah li ahwal al-mutaallimin wa ahkam al-muallimin wa al- mutaallimin* yang bermaksud “Risalah yang menghuraikan hal ehwal para pelajar dan hukum hakam untuk para guru dan pelajar”.

Secara amnya, al-Qabisi banyak membincangkan aktiviti pendidikan di dalam kitabnya ini. Fokus perbincangan kitab ini meliputi faktor guru dan pelajar khususnya di dalam bidang pendidikan al-Quran. Al-Qabisi (1955) telah menekankan kepentingan membaca dan menghafaz al-Quran sejak usia kanak-kanak. Al-Qabisi berpandangan, umat Islam wajib menjadikan al-Quran sebagai rujukan yang tertinggi dalam

mempelajari ajaran Islam dan tindakan ini menjadi bukti bahawa umat Islam menyahut seruan dakwah Rasulullah SAW (al-Jumbulati, 2002).

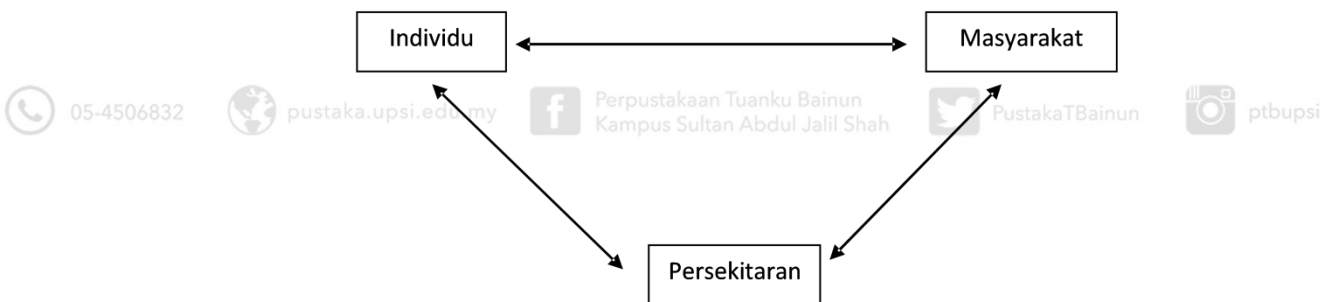
Al-Qabisi (1955) telah mencadangkan beberapa kaedah hafazan al-Quran iaitu kaedah talkin (tunjuk cara), *takrar* (latih tubi), *al-Mail* (cintakan al-Quran) dan *Al-Fahm* (kefahaman) yang boleh digunakan dalam proses pengajaran dan pembelajaran hafazan al-Quran. Selain itu, bagi mengukuhkan sistem pembelajaran al-Qabisi (1955) telah merangka proses penilaian pembelajaran hafazan al-Quran secara penilaian harian, penilaian mingguan dan penilaian akhir. Dapat dirumuskan, berdasarkan kaedah-kaedah hafazan al-Quran yang digariskan oleh al-Qabisi (1955) maka satu kerangka teoritikal kajian dibentuk bagi memfokuskan kajian terhadap kaedah hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA.

Oleh itu, berdasarkan pandangan al-Qabisi (1955) dalam bidang pendidikan hafazan al-Quran penyelidik telah membentuk teoritikal kajian bagi kajian di SMKA TMUA. Sebanyak empat kaedah hafazan al-Quran telah dibentuk dari pandangan al-Qabisi (1955) di samping aspek pengukuhan sistem pembelajaran iaitu penilaian. Kerangka teori kajian seperti di Rajah 1.1:

Rajah 1.1. Kerangka Teoritikal Al-Qabisi (1955)

Selain teori kajian al-Qabisi (1955), kajian ini turut menggunakan teori pembelajaran sosial yang diambil dari pandangan Albert Bandura (1977). Teori ini membincangkan sebab seseorang itu melakukan sesuatu tindakan dalam kehidupan seharian. Bandura berpendapat bahawa tingkahlaku manusia adalah disebabkan pengaturan secara sendiri. Berdasarkan teori pembelajaran sosial, terdapat tiga unsur asas dalam membentuk pembelajaran seseorang manusia iaitu individu, persekitaran dan tingkah laku. Rajah 1.2 menunjukkan hubungan tiga unsur utama dalam teori pembelajaran sosial oleh Bandura:

Rajah 1.2. Interaksi Timbal Balik Tiga Unsur Asas (A. Bandura, 1986).

Menurut Bandura (1986) terdapat empat unsur utama dalam proses pembelajaran iaitu perhatian, mengingat, reproduksi dan peneguhan. Dan proses ini berlaku dengan proses peniruan atau permodelan terhadap tingkah laku manusia. Oleh itu, terdapat beberapa faktor pembelajaran sosial yang mempengaruhi tingkah laku manusia.

Berdasarkan unsur persekitaran Bandura (1977), kajian ini memfokuskan kepada enam faktor pembelajaran sosial atau dikenali juga sebagai faktor-faktor persekitaran sosial akan diuji secara statistik. Faktor-faktor ini membentuk aspek pembelajaran pelajar kerana persekitaran ini amat rapat dalam kehidupan pelajar. Antara faktor-faktor tersebut ialah ibu bapa, rakan sebaya, guru, sekolah, masyarakat dan selebriti. Faktor-faktor ini diuji untuk melihat pengaruh yang signifikan dengan pencapaian pelajar.

Secara umumnya, kajian ini mengkaji kaedah hafazan al-Qabisi (1955) dalam pembelajaran hafazan al-Quran. Al-Qabisi menekankan pembelajaran penggunaan kognitif iaitu secara menggunakan kekuatan daya ingatan individu untuk belajar semasa usia kanak-kanak (al-Qabisi, 1955). Beliau juga menekankan pembelajaran secara pengamatan melalui pemerhatian yang dilakukan oleh pelajar di mana penggunaan tulisan ayat-ayat di mushaf al-Quran akan diamati untuk diingat oleh pelajar.

Al-Qabisi juga melihat pengaruh kumpulan dalam amalan pembelajaran dan ini bersesuaian dengan seruan Rasulullah SAW supaya kita senantiasa dalam berjemaah atau berkumpul. Selain itu, kefahaman konsep sesuatu pelajaran dapat membantu pelajar dalam proses hafazan al-Quran contohnya dengan memahami maksud ayat yang dihafaz memudahkan proses hafazan tersebut berlaku. Pembelajaran secara latihan juga ditekankan oleh al-Qabisi kerana terdapat peringkat pelajar yang dapat menguasai hafazan al-Quran dengan latihan secara latih tubi iaitu kanak-kanak diajar menghafaz dengan pengulangan berkali-kali (Al-Qabisi, 1955).

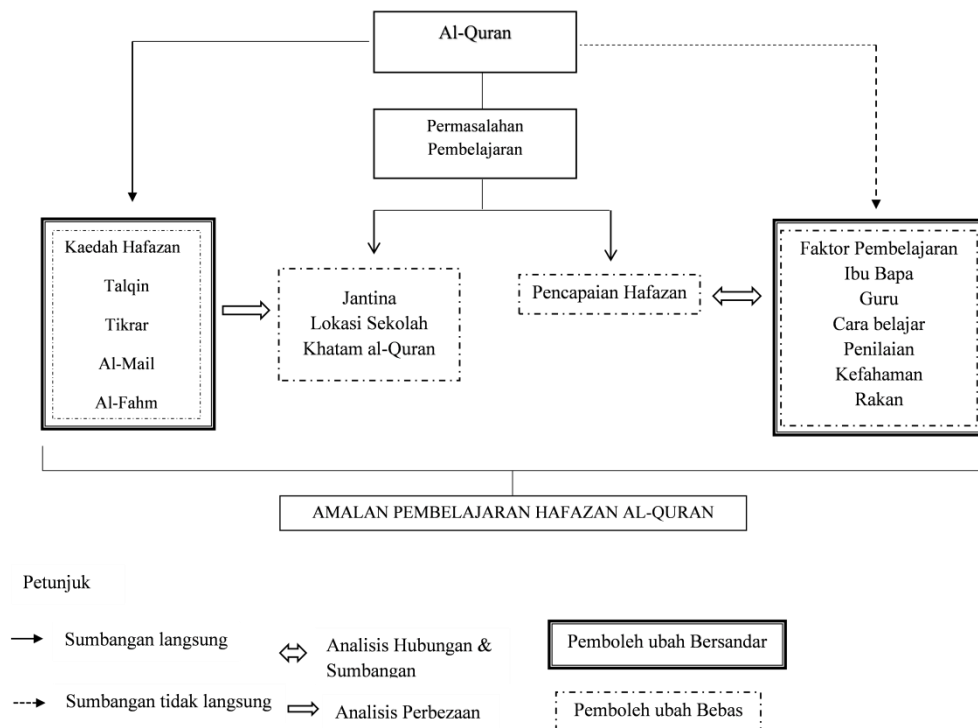

Selain itu, kajian ini turut mengkaji pembolehubah-pembolehubah bersandar dan tidak bersandar. Kajian ini juga akan melihat perbezaan antara kaedah dan pengaruh faktor-faktor pembelajaran terhadap pemboleh ubah tidak bersandar seperti pencapaian hafazan, jantina dan aspek khatam al-Quran. Terdapat dua pemboleh ubah bersandar dan tidak bersandar yang dikaji dalam kajian ini. Bagi kaedah hafazan dan faktor pembelajaran boleh menjadi pemboleh ubah bersandar dan tidak bersandar. Manakala aspek jantina, pencapaian hafazan dan aspek khatam menjadi pemboleh ubah tidak bersandar dalam kajian ini.

Bagi mendapatkan data dan maklumat kajian set soal selidik digunakan sebagai instrumen kajian ini. Penggunaan soal selidik akan merangkumi demografi dan pembelajaran responden. Kesemua instrumen yang dijalankan menggambarkan amalan pembelajaran hafazan al-Quran secara menyeluruh. Oleh demikian, gabungan antara teori al-Qabisi (1955) dan Bandura (1977), satu kerangka konseptual kajian ini dibentuk seperti Rajah 1.3.

Rajah 1.3. Kerangka Konseptual Kajian

Berdasarkan kerangka konseptual kajian, terdapat dua pemboleh ubah bebas yang boleh menjadi pemboleh bersandar iaitu kaedah hafazan al-Quran dan faktor pembelajaran sosial. Di samping itu, pemboleh ubah bersandar lain ialah aspek demografi dan pencapaian hafazan yang turut menyumbang kepada dua pemboleh ubah bebas ini. Pemboleh ubah kaedah hafazan akan diuji dengan ujian perbezaan sama ada terdapat perbezaan antara kaedah dengan pemboleh ubah demografi. Bagi pemboleh ubah bersandar faktor pembelajaran diuji antara faktor yang paling besar sumbangan terhadap pencapaian hafazan al-Quran. Oleh itu, pemboleh ubah semua ini akan membentuk amalan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA.

1.8 Kepentingan Kajian

Dapatan kajian yang akan dijalankan ini dapat memberikan maklumat terkini mengenai amalan pembelajaran hafazan al-Quran kepada Bahagian Pendidikan Islam Kementerian Pendidikan Malaysia bagi merangka strategi pengajaran dan pembelajaran yang lebih berkesan kepada para guru untuk meningkatkan penguasaan hafazan al-Quran pelajar. Selain itu, kajian ini dapat digunakan untuk melihat permasalahan pelajar dalam pembelajaran hafazan al-Quran pelajar SMKA TMUA.

Dari dapatan kajian ini akan dapat memberikan informasi kepada pengurusan sekolah untuk mewujudkan kesedaran dan budaya menghafaz al-Quran. Para guru akan dapat memahami permasalahan yang dihadapi pelajar dalam menghafaz al-Quran dan merangka kaedah yang bersesuaian dengan amalan pembelajaran pelajar. Pelajar-pelajar dapat mengenal dan mengetahui amalan pembelajaran hafazan al-Quran mereka akan dapat memaksimumkan tahap pencapaian hafazan pelajar. Bagi pihak ibu bapa mereka dapat mengetahui keadaan pembelajaran hafazan al-Quran anak-anak mereka dan mereka dapat membantu pembelajaran hafazan pelajar.

1.9 Batasan Kajian

Terdapat beberapa jenis sekolah menengah di bawah kawalan KPMD. Kepelbagaian jenis sekolah ini bagi memenuhi keperluan masyarakat. Oleh itu, kajian ini dijalankan hanyalah terhad di beberapa buah sekolah menengah kebangsaan agama yang menjalankan program TMUA sahaja. Oleh demikian, kajian ini tidak melibatkan jenis sekolah agama yang lain.

Kajian ini terbatas kepada pelajar-pelajar yang berada di tingkatan empat SMKA sahaja. Pemilihan responden dan sekolah berdasarkan ciri-ciri faktor budaya dan persekitaran yang sama dalam kalangan sekolah. Di samping itu, pemilihan pelajar tingkatan empat disebabkan syarat kebenaran oleh Bahagian Penyelidikan, Perancangan Dasar Pendidikan (BPPDP) yang hanya membenarkan kelas-kelas bukan peperiksaan boleh diambil sebagai responden kajian. Oleh yang demikian, kajian ini boleh digeneralisasikan ke atas sesebuah sekolah yang memenuhi ciri di atas. Ciri-ciri ini akan memberi pengaruh kepada faktor pengajaran dan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar dapat dirumuskan seperti di bawah:

- a) Kajian ini mengkaji amalan pembelajaran pelajar hafazan al-Quran dari aspek kaedah hafazan berdasarkan pandangan al-Qabisi. Oleh itu, sebanyak empat konstruk kaedah hafazan dikaji dalam kajian ini.
- b) Kajian ini mengkaji amalan pembelajaran hafazan al-Quran dari aspek faktor-faktor pembelajaran berdasarkan teori Albert Bandura. Oleh itu, sebanyak enam konstruk faktor pembelajaran hafazan dikaji dalam kajian ini.
- c) Kajian ini hanya mengkaji permasalahan pembelajaran hafazan al-Quran pelajar dari faktor dalaman dan luaran pelajar sahaja.
- d) Kajian ini melibatkan pelajar-pelajar tingkatan empat SMKA yang menjalankan program TMUA di bawah kelolaan pihak BPI KPM.
- e) Kajian ini hanya dijalankan di SMKA TMUA sahaja. Oleh itu generalisasi dapatan hanya boleh dilaksanakan jika mempunyai ciri-ciri persamaan antara tempat kajian.

1.10 Definisi Istilah

Definisi operasional kajian merupakan definisi yang digunakan untuk menjelaskan beberapa konsep dalam kajian ini. Berikut beberapa definisi operasional yang telah dibentuk untuk digunakan dalam kajian ini.

1.10.1 Amalan Pembelajaran

Amalan adalah sesuatu yang dilakukan atau dikerjakan dan menjadi suatu kebiasaan (Kamus Dewan, 2015). Manakala pembelajaran menurut Kamus Dewan Edisi Kempat pula adalah proses iaitu kegiatan belajar. Berdasarkan takrifan pendidikan pembelajaran adalah perubahan tingkah laku yang kekal hasil dari satu proses yang menjalani latihan berserta pengalaman (Sang, 2010). Oleh itu, dalam kajian ini amalan pembelajaran memfokuskan kepada kaedah hafazan dan faktor pembelajaran yang membentuk cara pelajar dalam menguasai hafazan al-Quran pelajar. Pengukuran amalan pembelajaran yang dikaji adalah berdasarkan kepada teori Al-Qabisi (1955) dan Albert. Bandura (1977).

1.10.2 Hafazan Al-Quran

Hafazan adalah berasal perkataan hafaz, mengikut Kamus Dewan (2015), ia bermaksud sudah masuk dalam ingatan dengan betul (khususnya dalam hafazan al-Quran). Berdasarkan pengertian bahasa Arab hafazan daripada kata akar حَفِظَ yang bermaksud memelihara, menjaga, mengamal (صَانَهُ وَحَرَسَهُ). Dari aspek ilmu membawa maksud menyimpan dan menghafal (Rohi Baalbaki, 1994; al-Ghalayini, 1996). Dari perspektif

pendidikan, hafazan adalah satu proses mental yang menyimpan pengalaman yang bermakna dan boleh dikeluarkan ketika diperlukan kembali (Ah Meng, 1997). Oleh itu, penghafaz al-Quran adalah seseorang yang menghafaz ayat-ayat al-Quran dalam ingatannya dan memelihara ayat-ayat tersebut (Zulfa Izza Mohamed@Hashim *et al.*, 2012).

Al-Quran telah menggunakan perkataan hafazan dalam membawa maksud penjagaan al-Quran sehingga hari kiamat. Jaminan Allah SWT terhadap al-Quran dijaga dari sebarang pengubahsuaian al-Quran itu sendiri. Berdasarkan surah al-Hijr ayat 9, Ibnu Katsir menjelaskan Allah memberi jaminan al-Quran terpelihara dari sebarang usaha untuk mengubah al-Quran (Ibnu Katsir, 2012). Firman Allah dalam surah al-Hijr;

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ٩

(Al-Quran: Al-Hijr 15:9)

Maksudnya:

“Sesungguhnya Kamilah yang menurunkan Al-Quran, dan Kamilah yang memelihara dan menjaganya.”

Dalam kajian ini, hafazan adalah proses mengingat dan membaca semula ayat-ayat al-Quran oleh pelajar tingkatan empat SMKA TMUA yang sedang menghafaz 30 juzuk al-Quran mengikut tahun tingkatan.

Kajian ini hanya memfokuskan kepada pelajar tingkatan empat yang mengikuti kelas Pendidikan al-Quran dan al-sunnah sebagai responden kajian. Oleh itu, persampelan berstrata dilakukan untuk memilih responden daripada kalangan pelajar-pelajar tingkatan empat SMKA TMUA. Responden kajian yang dipilih ini adalah untuk mewakili populasi pelajar tingkatan empat SMKA TMUA seluruh negara.

1.11 Kesimpulan

Amalan menghafaz al-Quran adalah merupakan amalan umat Islam pada zaman awal Islam. Rasulullah SAW adalah merupakan contoh kepada para sahabat dan umat Islam dalam menghafaz al-Quran. Secara jelasnya, amalan menghafaz al-Quran adalah merupakan kemahiran yang asas dalam menguasai al-Quran. Oleh itu kesedaran untuk menguasai hafazan al-Quran perlu dipupuk secara kecil lagi dengan itu akan meningkatkan minat dan usaha pelajar untuk menguasai ilmu al-Quran pada masa hadapan. Sejarah kegemilangan tamadun ilmu Islam menunjukkan faktor hafazan al-Quran menjadi teras kurikulum para ilmuan Islam. Usaha berterusan oleh para penyelidik untuk mengkaji bidang hafazan al-Quran perlu digiatkan lagi bagi menyuburkan minat dan pengetahuan mengenai al-Quran. Melalui kajian ini akan menyumbangkan sedikit sebanyak usaha untuk menghasilkan generasi al-Quran.

